

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2022.12>

П. П. Латковський
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»
orcid.org/0000-0002-2406-766X

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В АСПЕКТІ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У всьому світі спостерігається стійка тенденція до сталого розвитку процесів цифровізації у сферах громадського та політичного життя. Сучасні соціально-політичні процеси інтенсивно трансформуються завдяки взаємопроникненню та взаємодії публічної політики та цифрової комунікаційної сфери, а також успішній роботизації онлайн-мереж. Цифровий зв'язок надає технічну можливість врахувати індивідуальні особливості кожного користувача. Штучний інтелект вивчає цифрові сліди, аналізує потреби та сприйняття користувачів, взаємодіє з ними їхньою мовою так, що його дуже важко відрізнити від реального співрозмовника.

Реальність, в якій сьогодні існує людство, дає можливість технологічним корпораціям збирати величезну кількість різноманітних даних про користувачів. Аналітики обробляють ці дані за допомогою технологій Big Data і активно використовують їх у політичному менеджменті. З іншого боку, процеси цифровізації можуть мати свою негативну сторону, яка проявляється в кібератаках, крадіжках коштів, а також кібершпигунстві. Питання про те, як зберегти приватність і водночас забезпечити безпеку та ефективну роботу державного апарату вже багато років є епіцентром суспільних дискусій. Саме тому держави вдосконалюють законодавчі заходи щодо захисту персональних даних. При цьому переважна більшість користувачів серйозно стурбовані цим питанням.

Технології відстеження та обробки даних розвиваються швидкими темпами, а державне регулювання часто не встигає адаптуватися до цих змін. Прозорість технологій стеження значною мірою залежить від механізмів державного контролю та нагляду, які не завжди є достатньо ефективними. Окремою проблемою є необхідність відповідності національного законодавства міжнародному праву. Потенціал і можливості нових цифрових інститутів досить затребувані сьогодні в країнах, де, з одного боку, спостерігається досить високий розвиток нових інформаційних технологій, а з іншого – критично низька довіра населення до інститутів держави. Для таких країн характерний постмодерн – час швидких трансформацій, що відбуваються під технологічною детермінантою промислової революції. Стаття присвячена аналізу соціально-політичних процесів в аспекті сучасних технологій політичної комунікації, розкриваючи сутність їх публічно-правового забезпечення. Зокрема, порушується питання стабільності інституційного розвитку в контексті інноваційних суспільно-політичних процесів, пов'язаних із впровадженням інформаційних цифрових технологій у публічну політику. Досліджуються актуальні приклади впливу цих технологій на світову політичну практику та пропонуються актуальні напрямки роботи з технологіями інтернет-комунікації. Інформаційне суспільство розглядається як глобальний простір політичних комунікацій, звертаючи увагу на нові потенційні та реальні виклики та загрози, пов'язані з використанням цифрових інформаційних масивів.

Ключові слова: публічна політика, публічне управління, цифрова комунікація, соціально-політичні процеси.

Latkovskiy P. P. SOCIO-POLITICAL PROCESSES IN THE ASPECT OF MODERN POLITICAL COMMUNICATION TECHNOLOGIES

All over the world, there is a steady trend towards the sustainable development of digitalization processes in the spheres of public and political life. Modern socio-political processes are intensively transformed thanks to the interpenetration and fusion of public policy and the digital communication sphere, as well as the successful robotization of online networks. Digital communication provides a technical opportunity to take into account the individual characteristics of each user. Artificial intelligence studies digital traces, analyzes the needs and perceptions of users, interacts with them in their own language in such a way that it is very difficult to distinguish it from a real interlocutor.

The reality in which humanity exists today makes it possible for technology corporations to collect a huge amount of various data about users. Analysts process this data using Big Data technologies and actively use it in political management. On the other hand, digitalization processes can have their negative side, which is manifested in cyber attacks, theft of funds, as well as cyber espionage. The question of how to preserve privacy and at the same time ensure the security and efficient operation of the state apparatus has been the epicenter of public debate for many years. That is why states are improving legislative measures to protect personal data. At the same time, the vast majority of users are seriously concerned about this issue.

Data tracking and processing technologies are developing at a rapid pace, and government regulation often does not have time to adapt to these changes. The transparency of surveillance technologies largely depends on mechanisms of state control and supervision, which are not always sufficiently effective. A separate problem is the need for compliance of national legislation with international law. The potential and capabilities of new digital institutes are quite in demand today in countries where, on the one hand, there is a fairly high development of new information technologies, and on the other hand, the population's trust in state institutions is critically low. Such countries are characterized by postmodernity – a time of rapid transformations taking place under the technological determinant of the industrial revolution. The article is devoted to the analysis of socio-political processes in the aspect of modern

technologies of political communication, revealing the essence of their public and legal support. In particular, the question of the stability of institutional development is raised in the context of innovative social and political processes related to the introduction of digital information technologies into public policy. Current examples of the impact of these technologies on world political practice are studied and current directions for working with Internet communication technologies are proposed. The information society is considered as a global space of political communications, drawing attention to new potential and real challenges and threats associated with the use of digital information arrays.

Key words: public policy, public administration, digital communication, socio-political processes.

Соціально-політичні процеси набувають особливого значення в умовах трансформування політичного простору України. Наслідки трансформаційних процесів стають відчутними у сфері публічного управління та адміністрування, підкреслюючи важливість взаємозв'язку політики та управління. Зростаючий масив інформації щодо соціально-політичних процесів у сучасному вимірі стає одним із пріоритетних напрямків. Сьогодні цифрове суспільство являє собою суспільство, рівень цифрової обізнаності якого значно вищий у порівнянні з іншими суспільствами. Однак можливості висхідної соціальної мобільності в цьому суспільстві не тільки не розширюються, а навпаки, звужуються. Елітарні групи в основному зберігаються і лише частково переформовуються в процесі суспільної трансформації. Причому, така трансформація охоплює всі сфери суспільного життя. Процес цифровізації, з одного боку, суттєво розширює межі людських можливостей, але він, у своєму негативному аспекті, водночас може бути інструментом здійснення всеосяжного контролю над людиною.

В Японії та США системи аналізу великих даних на основі штучного інтелекту впроваджуються в процеси прийняття політичних рішень. У рамках експерименту в Японії нейромережа брала участь у виборах як реальний кандидат. Зокрема, відповідала на запитання виборців і показала гарний результат. На перший погляд, це нічого не змінює: виборці голосують за політиків, часто не знаючи їх особисто. Політичні технології дають нові можливості для протестних акцій, коли в акціях можуть брати участь не самі політики, а їхні голограми. Однак у правовому полі такі дії залишаються нерегульованими. Причому можливе не тільки листування з «машиною», а з реальною людиною: технології DeepFake відтворюють голоси та образи людей, які важко на перший погляд розрізнити із реальними даними.

Прозорість технологій стеження значною мірою залежить від механізмів державного контролю та нагляду, які не завжди є достатньо ефективними. Особливою проблемою є необхідність відповідності національного законодавства міжнародному праву.

Сьогодні цифрове спілкування стає предметом пильної уваги дослідників. Тож, важливою характеристикою постмодерну в політиці є широке впровадження технологій цифровізації. М. Кастельс одним із перших передбачив ці проце-

си, поставивши питання про майбутні якісні трансформації суспільства, в результаті яких структури індустріальної модерності повинні будуть поступитися місцем цифровим інформаційним потокам. Взявши за основу постмодерну концепцію комунікації (Р. Барт, Ж. Бодрійяр), згідно з якою в основі комунікації лежить виробництво знаків, М. Кастельс приходять до висновку, що в певному сенсі вся реальність є віртуальною [1]. Особливу роль тут він відводить феномену «масової самокомунікації» як інноваційній моделі взаємодії індивідів [2].

Ж. Урру та Е. Елліотт проаналізували тенденцію до зменшення розміру гаджета, необхідного для реалізації цифрової мобільності (miniaturized mobility). Так, Е. Елліотт стверджує, що мобільні технології трансформують ієрархію суспільних відносин [3].

Діджиталізація зазвичай здійснюється в контексті історичних форм національної політичної культури. Так, в Китаї працюють власні національні аналоги світових відеохостингів, пошукових систем і соціальних мереж, як приклад: YouTube – Youku, Facebook – Renren; Google – Baidu; Twitter – Weibo та ін. [4].

З 2014 року в КНР діє програма «соціального кредиту», згідно з якою з 2020 року повноцінно запрацювала система рейтингування бізнесу та фізичних осіб. Щоб заробити та не втратити певні можливості, необхідно дотримуватися законодавства, крім цього рейтинг оцінюється морально-етичними якостями громадянина КНР. Для громадян з високим рейтингом система передбачає соціальні та економічні пільги, для громадян з низьким рейтингом існують соціально-економічні та політичні обмеження. Такі громадяни відчувають проблеми з працевлаштуванням, а також обмеженням державних онлайн-сервісів і віртуальних сайтів. В рамках цієї системи КНР створила сучасну і найбільшу в світі систему розпізнавання осіб. За допомогою цієї системи у поєднанні з геоданими правоохоронні органи ефективно та швидко мають знаходити злочинців. Ця система охоплює практично все населення Китаю і здатна правильно ідентифікувати навіть тих осіб, обличчя яких закрито медичною маскою. Більш жорстко ця система діє в Сінцзян-Уйгурському автономному районі, де на уйгурське населення введені суворі обмеження. Тут особливо розвинена система політичного стеження за опозиційними та релігійними діячами. Такий ресурс місти-

тиме як основну, так і додаткову інформацію про будь-якого громадянина. Звісно, в демократичних країнах світу такі рейтинги та системи оцінювання населення є неприпустимими [5].

Пандемія коронавірусу також стала важливою віхою в розвитку системи цифрового контролю, надаючи державним органам законні та безпрецедентно широкі можливості для контролю над громадянським суспільством. Водночас, епідемія стала випробуванням для існуючих систем стеження. Спочатку у багатьох країнах світу на самоізоляцію потрапили люди, які повернулися з-за кордону. За домовленістю з мобільними операторами уряди цих країн почали брати під контроль SIM карти усіх, хто повернувся на територію країни в певний період. Було запроваджено режим обов'язкової самоізоляції для людей похилого віку старше та тих, хто страждає на хронічні захворювання.

Разом із тим, цифрова система контролю була протестована та вдосконалена у багатьох країнах світу, і до кінця режимів обмежень вона значно збільшила свою функціональність у боротьбі з пандемією. Ймовірно, ефективними тоді визнали і методи цифрового контролю над громадянами. Його ключові інструменти, такі як система розпізнавання осіб, відстеження пересувань громадян за допомогою геолокації, залишилися в розпорядженні урядів навіть після скасування основних карантинних обмежень.

У цьому випадку необхідно враховувати небезпеку тотального соціального контролю, як відбувалося в КНР. Оскільки такі процеси порушують демократичні елементи в суспільстві та модель соціально-політичного балансу, коригуючи довгострокові перспективи та майбутні алгоритми суспільного розвитку.

Слід визнати те, що політика і управління виступають як дві взаємозалежні суспільні сфери, які впродовж історичного розвитку по-різному співвідносилися одна з одною. Сутністю публічної політики є публічна діяльність, яка здійснюється з метою оптимізації та раціоналізації управлінських рішень. Публічна політика органів публічного управління є формою процесу, який реалізується в публічному просторі, підтримується інформаційно-комунікаційними ресурсами; представлена комплексом прозорих вертикальних та горизонтальних взаємодій його учасників, заснована на механізмах публічного узгодження інтересів заінтересованих сторін та спрямована на досягнення суспільно значимих цілей та вирішення суспільно важливих завдань. Управління країною в умовах війни, повоєнне відновлення та відбудова вимагають нової якості та стійкості інституцій, своєчасного та ефективного ухвалення рішень, обґрунтованості та справедливості пропонованої політики. Від вміння кожного учас-

ника цих процесів розуміти складність політичного середовища, шукати етичні рішення на основі доказів, координувати та імплементувати складні проекти залежить як економічний добробут, так і політична стабільність та соціальна гармонія в Україні.

Враховуючи вищезазначене, відмітимо, що сучасні соціально-політичні процеси інтенсивно трансформуються завдяки взаємопроникненню та взаємодії публічної політики та цифрової комунікаційної сфери, а також успішній роботизації онлайн-мереж. Як показують дослідження, сьогодні у світі відбувається значне зростання технологічних можливостей для контролю цифрового простору. Зокрема, політичні дії окремих груп населення в інформаційному просторі: публікації та репости; вираження схвалення чи осуду (лайків чи антипатій), усе, що базується на технології Big Data, може бути використано для моніторингу політичної поведінки окремої людини та навіть певних цільових аудиторій.

Однак технології Big Data можна використовувати й для інших цілей – від боротьби зі злочинністю до превентивних заходів стеження. Цифрові технології використовувалися для цього в минулому, але зараз масштаби їх впровадження, значно зростають.

23 червня 2022 року Україні був наданий статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, що вкотре юридично закріпило на загальноєвропейському рівні євроінтеграційний вибір Українського народу, який він продовжує відстоювати у війні. Важливого значення набуває публічна політика та цифрова комунікація, які сприяють інтенсивному трансформуванню сучасних соціально-політичних процесів.

Змінюється баланс між конфіденційністю та безпекою, виникає необхідність пошуку нових механізмів ефективного використання цифрових технологій, які не будуть загрожувати стабільності найважливіших політичних інститутів країни, однак сприятимуть взаємодії державних органів, забезпечуючи модернізаційні зміни.

Література

1. M. Castells (2000). Information Age: Economy, Society and Culture.
2. M. Castells (2010). The Rise of the Network Society, 1. P. 624.
3. J. Urry, A. Elliott (2013). Psychoanalysis, Culture & Society, 18(1). P.71.
4. Unlike China, India has to depend on US social media apps. Freshers Live: Internet resource. URL: <https://latestnews.fresherslive.com/articles/unlike-china-india-has-to-depend-on-us-social-media-apps-199561>
5. China's human rights violations in Xinjiang: Foreign Secretary's statement, May 2022. Internet resource. URL: <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-statement-on-xinjiang-24-may-2022>.